

MIKOŁAJ ROMANIUK

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Kpr. Mikołaj Romaniuk, 48 lat, rolnik, żonaty.

2. Data i okoliczności zaaresztowania:

27 marca 1941 r. Sąd Grodzki osądził mnie na dwa lata więzienia za to, że odebraliśmy skórki na kozuchy.

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

Więzienie Krzemieniec na Wołyniu, miejsce przymusowych robót Kochonowicze, woj. kijowskie [sic!].

4. Opis obozu, więzienia:

Więzienie w Krzemieńcu, [cela] osiem [metrów] na sześć, ludzi stu dwudziestu. Warunki mieszkaniowe złe. Kąpieli mało, bielizna w ogóle nie prana, prosto mówiąc [nieczytelne] i nędza.

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

W więzieniu w Krzemieńcu byli tylko narodowości polskiej za różne przestępstwa, przeważnie polityka i organizacje. Poziom umysłowy i moralny był dobry. Stosunki między Ukraińcami i Żydami a Polakami były złe.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Życie w więzieniu, jak i na przymusowych pracach, było bardzo złe. Dwa razy, czasem trzy razy dziennie zupa, chleba czasami 400–600 g, jak wypracował normę, lecz jej nikt nie mógł wyrobić. 12–14 godzin pracy. Praca ciężka przy kamieniu, wynagrodzenia żadnego. Ubranie miałem własne z domu. Życie koleżeńskie możliwe. Gazet ani książek żadnych nie było i w ogóle nam nie wolno było czytać.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

Bardzo zły. [Naczelnik] NKWD nazywał się Orłow, bardzo się nad Polakami znęcał. Przy badaniu nas bito, kopano, wybijano zęby. Propaganda komunistyczna na szeroką skalę,

mówiono nam, że bolszewicy przejdą cały świat. Informacja o Polsce, że więcej nie powstanie i my musimy pracować u nich.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Pomocy lekarskiej żadnej nie było. Jeden drugiego ratował czym mógł. Śmiertelność duża, zmarłych nie pamiętam.

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?

Od rodziny otrzymałem jeden list, ponieważ [więcej] władze sowieckie nie pozwoliły.

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?

Po amnestii zostałem zwolniony. Z gazety dowiedziałem się, że tworzy się polska armia i wyjechałem do Ługowej, tam zostałem wcielony do wojska.

Miejsce postoju, 25 lutego 1943 r.